

URJALA

NUUTAJÄRVEN LOUNAISRANNAN RANTA-ASEMAKAAVA-ALUEEN
ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2010

Kirsi Luoto
Pirkanmaan maakuntamuseo
Kulttuuriympäristöyksikkö

ARKISTOTIEDOT

Tutkimuksen nimi:	Nuutajärven lounaisrannan ranta-asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 2010
Kunta/kylä/tila:	Urjala/ Nuutajärvi/ 887-427-1-558 Nuutajärvi
Tutkimuksen laji:	Arkeologinen inventointi
Löydettyjen kohteiden ajoitus:	1600 – 1800 -luku
Peruskarttalehti:	2113 03
Sijainti, tutkimusalueen äärikoordinaatit:	x = 6769332 – 6769608 y = 2469130 – 2469500 P = 6774493 – 6774721 I = 3307035 – 3307411 Z = 100 – 135 m mpy
Tutkimuslaitos:	Pirkanmaan maakuntamuseo/ Kulttuuriympäristöyksikkö
Kenttäyönjohtaja:	FM Kirsi Luoto
Kenttäyöaika:	16. – 17.8.2010
Tutkitun alueen laajuus:	7,2 hehtaaria
Tutkimusten kustantaja/ tutkimuskustannukset:	Notsjö Gård Ab 2006 euroa (+ alv)
Löydöt:	Ei löytöjä
Digitaaliset kuvatallenteet:	Urjala Nuutajärvi DSCN1830, 1835, 1838, 1842, 1843, 1846, 1848, 1854 – 1857, 1861 KYY 52: 1 - 9
Aikaisemmat tutkimukset:	-
Aikaisemmat löydöt:	-
Raportin sivumäärä:	17 sivua
Liitteet:	Liite 1. digitaalkuvaluettelo Liite 2. Kartta 1. Inventoinnissa löydetyt kohteet Liite 3. Kartta 2. 1693 vuoden kartan asemointi Liite 4. Kartta 3. Muinaisjännösalue (Tuulensuu) Liite 5. Kartta 4. Asemoitu isojakokartta (1859)
Raportin säilytyspaikka:	Alkuperäinen raportti Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikön arkistossa.

Tiivistelmä

Tampereen museoiden kulttuuriympäristöyksikkö (Pirkanmaan maakuntamuseo) suoritti 16.-17.8.2010 arkeologisen inventoinnin Nuutajärven lounaisrannan ranta-
asemakaava-alueella. Inventointi tehtiin alueeseen kohdistuneiden
kaavoitussuunnitelmien johdosta ja siinä selvitettiin sijaitseeko tutkimusalueella
kiinteää muinaisjäännöstä. Tutkimuksen teki FM Kirsi Luoto. Hankkeen valvojana toimi
FM Ulla Lähdesmäki. Hankkeen rahoitti Nuutajärven kartano Notsjö gård Ab.
Tutkimusten kustannukset olivat 2006 euroa (+ alv).

Inventoinnissa löydettiin useita asutus- ja elinkeinohistoriallisia kiinteitä
muinaisjäännöksiä; tulisijojen (uunien tai kiukaiden) jäännöksiä, rakennusten pohjia,
kellarikuopanne, funktioltaan määrittelemättömiä röykkiöitä sekä laajahko
kaskiröykkiöalue. Jäännökset lienevät liitettävissä alueen 1600-luvulta peräisin
olevaan ja aina 1800-luvulle saakka jatkuneeseen asutukseen. Kaskiröykkiöalue
saattaa kuitenkin olla muita jäännöksiä vanhempi. Muinaisjäännösalue sijaitsee
inventoidun alueen kaakkoisosassa.

URJALA NUUTAJÄRVI

Peruskarttaote

Inventointialueen sijainti merkitty kartalle punaisella ympyrällä.

MK 1: 45 000

Piirt. Kirsi Luoto

Peruskarttasivut 2113 03 ja 06, 2114 01 ja 04 (c) Maanmittauslaitos lupa PISA/020/2006

Sisältö

Johdanto	1
Hankealue	1
Menetelmät	1
Tulokset	2
Yhteenvedo	2
Kohdekuvaukset:	3
1. Tuulensuu	3
Lähteet	9
Kuvat	11

Liitteet:

Liite 1: Luettelo digitaalisista kuvatallenteista

Kartat

Lähestymiskartta, MK 1: 45 000

Kartta 1. Inventoinnissa löydetyt kohteet, MK 1: 2500

Kartta 2. Peruskarttapohjalle asemoitu Lars Forssellin (1693) kartta.

Kartta 3. Muinaisjäännösalue (kohde 1. Tuulensuu)

Kartta 4. Asemoitu isojakokartta (1859)

Johdanto

Tampereen museoiden kulttuuriympäristöyksikkö (Pirkanmaan maakuntamuseo) suoritti 16.-17.8.2010 arkeologisen inventoinnin Nuutajärven lounaisrannan ranta-
asemakaava-alueella. Inventointi tehtiin alueeseen kohdistuneiden
kaavoitussuunnitelmien johdosta ja siinä selvitettiin sijaitseeko tutkimusalueella
kiinteää muinaisjäännöstä. Inventoinnin esityöt tehtiin 12. ja 13.8.2010
ja siihen liittyvät jälkityöt kenttätöiden päätyttyä syksyn 2010 aikana.
Tutkimuksen teki FM Kirsi Luoto. Hankkeen valvojana toimi FM Ulla Lähdesmäki.
Hankkeen rahoitti Nuutajärven kartano Notsjö gård Ab. Tutkimusten kustannukset
olivat 2006 euroa (+ alv).

Hankealue

Inventointialue sijaitsee noin 8 kilometriä lounaaseen Urjalan kirkosta, Nuutajärven
lounaisrannalla, noin 580 metriä eteläkaakkoon Nuutajärven kartanon
päärakennuksesta. Inventointialue on Nuutajärven pohjoiseen viettävällä rannalla ja
sitä rajaa etelässä ja idässä kulkevat pienehköt mökkitiet (kuvat 1 ja 2).
Tutkimusalueen keskiosassa kasvillisuus on tammimetsää (kuva 3), mutta alueen
kaakkoisosassa on tiheä kuusimetsäalue. Muualla kasvillisuus on lähes umpeen
kasvanutta vanhaa peltoa tai ,kuten rannan tuntumassa ja alueen länsiosassa,
laikutettua hakkuuaukeaa. Tutkimusalueen luonnollinen maalaji on hienojakoista
hiekkaa.

Kuva 1. Inventointialuetta. Kuvattu länsilounaasta. (DSCN1854)

Kuva 2. Inventointialuetta. Kuvattu etelästä. (DSCN1855)

Kuva 3. Inventointialueella sijaitsevaa tammimetsää. Kuvattu koillisesta. (DSCN1838)

Menetelmät

Inventoinnin esityövaiheessa tutustuttiin Nuutajärven kartanoa ja inventointialuetta koskevaan vanhaa kartta-aineistoon. Tärkeimmiksi lähteiksi inventoinnin kannalta nousivat Lars Forssellin (1693) tekemä tiluskartta Nuutajärven kartanon tiluksista sekä Kuninkaankartaston Nuutajärven aluetta kuvaavat kartat. Näistä Forssellin (1693) kartta asemoitiin peruskartalle käyttäen apuna PhotoShop- ja MapInfo-tietokoneohjelmia. Asemoinnista voitiin havaita, että tutkimusalueella sijaisi kaksi Forsselliin 1600-luvun lopulla kartalle piirtämistä tiloista (ks. kartta 2). Se, oliko kyseessä Nuutajärven kartanon torppa vai mahdollisesti läheiseen Väkkärän kylään kuuluva tila, ei kartasta käynyt ilmi. Sata vuotta nuoremmasta Kuninkaankartaston kartasta (Alanen & Kepsu 1989) huomataan, että tuolloin inventointialueelle ja sen lähelle on merkitty rakennuksia ja yksi kartanon torpista.

Uralan kivistinen asutus näyttää pääasiassa sijoittuvan 105 - 120 m mpy korkeuksille. Vaikka pohjoiseen viettävä jyrkähkö rinne ei etukäteen vaikuttanut todennäköisimmältä kivistisen asuinpaikan sijaintipaikalta tuli myös tämä näkökulma ottaa huomioon inventoinnin kenttätövävaiheessa. Uralan alueen kiinteiden muinaisjäännösten ominaispiirteisiin tutustuttiin aiempien aluetta koskevien inventointikertomusten avulla (Hirviluoto 1954; Pohjakallio 1990).

Inventoinnin kenttätövävaiheessa tutkimusalueella suoritettiin lähinnä silmämääräistä havainnointia. Historiallisen ajan muinaisjäännösten kohdalla tämä oli ensisijainen metodi. Joissakin tapauksissa käytettiin myös T-piikkiä, jolla tehtiin kairanpistoja lähinnä tutkimusalueen keskiosassa sijaitseviin kuoppamaisiin jäännöksiin.

Kivistisen asutuksen kannalta potentiaaliset alueet käveltiin läpi muutamassa itä-länsisuuntaisessa kaistassa halki inventointialueen. Kohdalle sattuneita metsänhoidollisen laikutuksen yhteydessä syntyneitä maakasoja tarkasteltiin, mutta varsinaisia koekuoppia ei alueelle kaivettu. Havaintomahdollisuudet inventointialueen pohjoisosissa, lähellä rantaa olivat paikoin välttävät tiheän aluskasvillisuuden ja maaston vaikeakulkuisuuden vuoksi. Muualla havaintomahdollisuudet olivat hyvät.

Inventoinnin jälkityövaiheessa syksyllä 2010 kentällä otetut digitaalikuvat talletettiin cd:llä Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikön arkistoon sekä osin Tampereen museoiden KuvaSiiri-tietokantaan.

Tulokset

Peruskartalle asemoidusta Forssellin (1693) kartasta käy ilmi, että inventointialueelle sijoittuu kaksi kartalla kuvattua rakennusta. Toinen sijoittuu inventointialueen lounaisrajalle ja toinen alueen keskiosaan. Valitettavasti vuoden 1693 kartasta eikä sen selitysosasta käy ilmi, ovatko kyseessä Nuutajärven torpat vai mahdollisesti läheiseen Väkkärän kylään kuuluvat talot. Peltöjä tai niittyjä ei kartalle ole talojen yhteyteen kuitenkaan kuvattu. Sata vuotta nuoremmasta Kuninkaankartaston kartasta (Alanen & Kepsu 1989) huomataan, että tuolloin inventointialueelle ja sen lähelle on merkitty rakennuksia ja yksi kartanon torpista. Väkkärän kylä sijaitsee kaakommassa, inventointialueen ulkopuolella.

Kuninkaankartaston ja vuodelta 1855 olevan Kalmbergin kartaston (1855-1856) Urjalaa koskevan karttasivun (Kalmberg 1855) avulla on pääteltävissä, että inventointialueella mahdollisesti sijainnut torppa olisi nimeltään Tuulensuu. Tuulensuun torppa on perustettu Nuutajärven kartanon maille vuonna 1758 (Arajärvi 1973, 145). Vuoden 1859 isojakokartan (Jansson) mukaan inventointialueen lounaisosassa ja sen lounaispuolella on sijainnut tontti ja inventointialueelle merkitty peltoa. 1870-luvulta olevaan venäläiseen topografikarttaan (XV 22) on merkitty rakennus inventointialueelle samaan paikkaa tien varteen jossa se esiintyy jo 1600-luvun kartalla. Sen sijaan muu topografikartassa kuvattu Sarapistonmäen alueen asutus näyttää sijoittuvan niukasti inventointialueen eteläpuolelle niin ikään tien varteen.

Inventoinnin kenttätyövaiheessa löydettiin alueelta useita asuin- ja elinkeinohistoriallisiksi tulkittuja kiinteitä muinaisjäännöksiä: neljä rakennuksen/uunin jäännöstä, kaksi kuopannetta ja yksi kylmämuurattu kellarikuopanne, parikymmentä kaskiröykkiöiksi tulkittua kiviröykkiötä sekä seitsemän muuta kiviröykkiötä. Kohteet on kuvattu tarkemmin raportissa jäljempänä muinaisjäännöskuvauksen yhteydessä. Lisäksi inventointialueen eteläosassa havaittiin tummantulikukan esiintymä. Asutushistorialliset jäännökset, rakennuksenpohjat, kellarirakenteet ja tulisijojen jäännökset lienevät liitettävissä alueen 1600-luvulta peräisin olevaan ja aina 1800-luvulle saakka jatkuneeseen asutukseen. Kaskiröykkiöalue saattaa puolestaan olla näitä jäännöksiä vanhempi.

Yhteenveto

Pirkanmaan maakuntamuseo suoritti 16.-17.8.2010 arkeologisen inventoinnin Nuutajärven lounaisrannan ranta-asemakaava-alueella. Inventointi tehtiin alueeseen kohdistuneiden kaavoitussuunnitelmien johdosta ja siinä selvitettiin sijaitseeko tutkimusalueella kiinteää muinaisjäännöstä. Inventoinnissa löydettiin useita asutus- ja elinkeinohistoriallisia kiinteitä muinaisjäännöksiä. Muinaisjäännösalue sijaitsee inventoidun alueen kaakkoisosassa.

Tampereella 9.11.2010

Kirsi Luoto

Lähteet

Painamattomat lähteet:

Hirviluoto, Anna-Liisa 1954: Urjalan pitäjän kiinteät muinaisjäännökset. Museoviraston topografisessa arkistossa.

Pohjakallio, Lauri 1990: Urjalan muinaisjäännösten inventointi. Museoviraston topografisessa arkistossa.

Kirjallisuus:

Alanen, T. & Kepsu S. 1989: Kuninkaankartasto Suomesta 1776-1805. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 505. Helsinki.

Arajärvi, K. 1973. Urjalan historia I. Urjala.

Niukkanen, Marianna 2009: Historiallisen ajan kiinteät muinaisjäännökset, tunnistaminen ja suojele. Museoviraston Rakennushistorian osaston oppaita ja ohjeita 3.

Kartat:

Forssell, Lars 1693: Nuutajärven kartano, tiluskartta ja selitys. sig. H83 1/1. Kansallisarkisto, Maanmittauslaitoksen uudistusarkiston kokoelmat.

Jansson A. 1859: Karta öfver Notsjö gårds med derunder lydande Kinoila, Wäccärä och Walajärvi frälselegheters ägoruti Urdiala socken Nedre Sääksmäki härad och Tavastehus län. Maanmittauslaitoksen kartta-arkisto, digitoitu isojakokartta ARKKI-tietokannasta ktj-selaintietopalvelun kautta. Sähköinen arkistoviite karttasivulle: 18: B, C / 5905106 (Separat förrättningskarta, kartdel Ib, ägokarta, Walajärvi, Wäkkärä). Arkistoviite kartan nimiölle: 18: B, C / 5905111 (Separat förrättningskarta, kartdel Ie, ägokarta, Walajärvi, Wäkkärä)

Kalmberg, Gustav Adolf 1855. Urjalaa koskeva karttasivu Jyväskylän yliopiston julkaisuarkistosta: Kalmbergin kartasto R IV : List 9. www-osoite (30.8.2010): <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-2007816>

Pitäjänpitääntä (Urjala) 2113 06. Kansallisarkiston digitaalinen aineisto: Maanmittaushallitus > Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto (kokoelma) > Pitäjänkartasto > Urjala (2113 06+05+09 la.* -/- -) www-osoite (10.9.2010): <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=508502>

Venäläinen topografikartta Urjalan alueesta. Kansallisarkiston digitaalinen aineisto: Karttakokoelmat > Topografikarttojen kokoelmat > Venäläiset topografiakrtata MK 1:20000 > Hämeen lääniä, Tammelan kihlakuntaa. 120,806 km 2 [Urjala] (XV 22). www-osoite (30.8.2010): <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=1508486>

Kartat

Lähestymiskartta, MK 1: 45 000

Kartta 1. Inventoinnissa löydetyt kohteet, MK 1: 2500

Kartta 2. Peruskarttapohjalle asemoitu Lars Forssellin (1693) kartta.

Kartta 3. Muinaisjäännösalue (kohde 1. Tuulensuu)

Kartta 4. Asemoitu isojakokartta (1859) ja inventoinnissa löydetyt kohteet

Liitteet

Luettelo digitaalisista kuvatallenteista.

1. TUULENSUU

Kunta	Urjala
Vanha kunta	
Kylä	Nuutajärvi
Kaupunginosa	
Kohdenimi	Tuulensuu
Muinaisjäännöstunnus	
Inventointinumero	1
MJ-tyyppi	asuinpaikat
MJ-tyypin tarkenne	
Ajoitus	historiallinen
Selkeä ajoitus	
Rauhoitusluokka	2
Lukumäärä	
Peruskarttanumero	2113 03
Peruskartan nimi	
X1-koordinaatti	6769 348
X2-koordinaatti	6769 498
Y1-koordinaatti	2469 312
Y2-koordinaatti	2469 540
Z1-koordinaatti	0120
Z2-koordinaatti	0135
P1-koordinaatti	6774 469
P2-koordinaatti	6774 608
I1-koordinaatti	3307 210
I2-koordinaatti	3307 445
Koordinaattiselite	Muinaisjäännösalueen äärikoordinaatit.
Kiinteistötunnus	887-427-1-558
Kiinteistönimi	Nuutajärvi

Sijainti ja maasto

Kohde sijaitsee noin 8 kilometriä lounaaseen Urjalan kirkosta, Nuutajärven lounaisrannalla, noin 580 metriä eteläkaakkoon Nuutajärven kartanon päärakennuksesta. Kohde on Nuutajärven pohjoiseen viettävällä rannalla ja sen etelä- ja itäpuolella kulkevat pienehköt mökkitiet (kuvat 1 ja 2). Kohde sijaitsee pääasiassa tammimetsikössä (kuva 3). Muinaisjäännösalueen lounaisosa on vanhaa, umpeen kasvavaa peltoaluetta.

Kohteen kuvaus

Inventointialueen eteläosasta löydettiin useita asutus- ja elinkeinohistoriallisia jäännöksiä, jotka yhdessä muodostavat Tuulensuu-nimisen muinaisjäännösalueen (ks. kartta 1). Löydettyjen kohteiden joukossa oli neljä rakennuksen perustaa tai tulisijan jäännöstä (numerot 1, 4-6), kahdeksan funktioltaan tarkemmin määrittelemätöntä röykkiötä (numerot 2-3, 9-14), yksi kellarin jäännös (numero 7) sekä kaksi muuta kuopannetta (numerot 8, 11). Lisäksi muinaisjäännös käsittää kaskiröykkiöalueen, jolla on ainakin parikymmentä kaskiviljelyyn liittyviksi tulkittua röykkiötä sekä yksi kiviäita. Seuraavassa tarkempi kuvaus löydetyistä rakenteista.

Rakenne 1:

Rakenne 1 on ruohottunut, kooltaan 2,5 x 3 metriä oleva, muodoltaan nelikulmainen röykkiö. Korkeutta röykkiöllä on noin 50 cm. Röykkiön pitkät sivut ovat itä-länsi -suuntaiset. Röykkiön perusta on tehty työstetyistä, neliskulmaisiksi hakatuista, pisimmältä halkaisijaltaan noin 40 cm olevista kivistä. Tämän perustan päällä on pienempiä, halkaisijaltaan 10 - 20 cm olevia kiviä, joista osa on selvästi palaneita. Röykkiö on selvästi uunin jäännös.(ks. kuva 4)

Rakenteen eteläpuolella on noin 5 x 5 metriä kokoisella alueella suurehkoja (halkaisijaltaan noin 40 - 590 cm olevia) kiviä. Kivet vaikuttavat liittyvän rakenteeseen ja ne saattavatkin olla paikalla olleen rakennuksen peruskiviä. Osa kivistä ei kuitenkaan selvästi ole enää alkuperäisellä paikallaan. Rakenteen 1 gps-koordinaatit ovat x=6769 369, i= 2469383 (P: 6774487, I: 3307 281).

Rakenne 2:

Rakenne 2 sijaitsee noin 8 - 10 metriä koilliseen rakenne 1:stä. Rakenne on pieni, halkaisijaltaan noin 1 - 1,5 metriä oleva röykkiö. Röykkiö on kasattu suuremman maakiven pohjoispuolelle. Röykkiön kivet ovat halkaisijaltaan noin 20 cm. Kyseessä on mahdollisesti peltoraunio.

Rakenne 3:

Rakenne 3 on soikea, kooltaan 2,5 x 1,5 metriä oleva röykkiö, jolla on korkeutta 30 cm. Kivet röykkiössä ovat halkaisijaltaan 15 - 40 cm. Röykkiön kivien joukossa on yksi pitkänomainen, kooltaan 40 x 20 cm oleva työstetyltä vaikuttava kivi. Röykkiön gps-koordinaatit ovat x= 6769398, y= 2469343 (P: 6774517, I: 3307244).

Rakenne 4:

Rakenne 4 on pyöreä, palaneita kiviä sisältävä rökkiö. Se on halkaisijaltaan noin 4 metriä ja korkeutta sillä on liki metrin. Rökkiön kivien seassa on tiilenkappaleita ja rökkiön päällä on muutamia suurempia kiviä, jotka lienee nostettu siihen itse rakenteen syntyajankohtaa myöhemmin. Rakenne on selvästi tulisian jäännös. Sen gps-koordinaatit ovat $x= 6769438$, $i= 2469343$ (P: 6774557, I: 3307246).

Rakenne 5:

Rakenne 5 on soikea, kooltaan noin 4 x 5 metriä oleva, karikkeen peittämä kivirökkiö. Kivet rökkiössä ovat kooltaan 10 - 20 cm. Näkyvissä on myös muutama tätä suurempi, halkaisijaltaan 30 - 40 cm oleva, työstetty nelikulmainen kivi. Osa rökkiön kivistä on selvästi palaneita. Rökkiön kivien joukossa oli myös muutamia tiilenpaloja. Kyseessä on kiukaan tai uunin jäännös. Rakenteen gps-koordinaatit ovat $x= 6769430$, $i= 2469354$ (P: 6774549, I: 3307256). (ks. kuva 5)

Rakenteen länsilounaispuolella, noin 7 metrin päässä rakenteesta, on joitakin kiviä, jotka saattavat liittyä rakenteeseen. Kivien luota, karikkeen alta löydettiin neliskulmainen rautainen, taottu esine, joka tarkemmassa tarkastelussa osoittautui uunin pellin kehykseksi (ks. kuva 6).

Rakenne 6:

Rakenne 6 on neliskulmainen, kooltaan 2,5 x 2,5 metriä oleva maavallimuodostelma. Vallien, joiden leveys on noin 70 cm, keskellä on kuopanne, jonka syvyys on 60 - 70 cm. Rakenne erottuu maastossa heikosti. Se lienee jonkinlaisen rakennuksen jäännös.

Rakenne 7:

Rakenne 7 on halkaisijaltaan noin 1 metriä oleva kuopanne. Sen yhdellä reunalla näkyy hieman kylmämuurattua seinämää. Kuopanteen syvyys on noin 50 cm. Rakenne sijaitsee noin 2 metriä länteen rakenteesta 8, jolle on otettu tarkat gps-koordinaatit .

Rakenne 8:

Rakenne 8 on kooltaan 2 x 2,5 oleva kuopanne, jonka syvyys on 1 - 1,3 metriä. Sen seinämät on tuettu kylmämuuratuilla kivillä (kuva 7). Kivien halkaisija on 20 - 40 cm. Kellarin jäännökseksi tulkittu rakenne sijaitsee tammimetsikössä gps-koordinaattien x=6769422, y= 2469403 (P: 6774539, I: 3307305) osoittamassa paikassa.

Rakenne 9:

Rakenne 9 on pitkänomainen, etelä-pohjois -suuntainen röykkiö. Pituutta rakenteella on lähes kymmenen metriä ja leveyttä 2 metriä. Rakenteen korkeus on 40 cm ja se on kasattu halkaisijaltaan 10 - 30 cm olevista kivistä. Röykkiön eteläpäässä on halkaisijaltaan 1,5 metriä oleva maakivi. Röykkiö on sammalen ja karikkeen peittämä, mutta erottuu maastossa selvästi.(ks. kuva 8)

Rakenne 10:

Rakenne 10 on soikeahko, kooltaan 2 x 2,5 metriä oleva röykkiö. Korkeutta sillä on noin 30 cm. Röykkiö on kasattu suuremman, halkaisijaltaan noin 1 metriä olevan maakiven länsiluoteispuolelle. Röykkiön kiviä on levinyt sen pohjoispuolella olevaan alarinteeseen noin 3 x 1,5 metriä kokoiselle alueelle.

Rakenne 11:

Rakenne 11 on loivassa pohjoiseen viettävässä rinteessä sijaitseva kuoppa, joka on halkaisijaltaan noin 2,5 metriä. Ylärinteessä, kuopan eteläpuolella on maavalli, jonka leveys on 1,5 metriä. Valli on loiva ja lienee syntynyt, kun maata on kaivettu kuopasta ja kasattu kuopan viereen. Kuopan länsiseinämää kairattiin T-piikillä. Kairauksen maannos:

0 - 5 cm humus

5 - 10 cm hiekka

10 - 15 cm hiilenhippuja sisältävä hiekka

15 - 25 cm noensekainen hiekka

25 - 30 cm puhdas, kellertävä hiekka

Kuopannetta kairattiin myös muualta, mutta kaira upposi ainoastaan 15 cm syvyyteen. Valliakin koitettiin kairata, mutta kaira osui joka kerta kiveen noin 10 - 15 cm syvyydessä. Vallin sisällä on siis kiviä. Rakenne 11 saattaa olla jonkinlaisen naurishaudan tai perunakuopan jäännös. Tulkinta on kuitenkin epävarma.

Rakenne 12:

Rakenne 12 on soikeahko, kooltaan 3 x 2 metriä oleva röykkiö. Kivet röykkiössä ovat halkaisijaltaan 15 - 30 cm. Röykkiö sijaitsee tammimetsikön ja hakkuualueen rajalla tammimetsä pohjoislaidassa. Kohteen gps-koordinaatit ovat $x= 6769486$, $y= 2469415$ (P: 6774602, I: 3307320). (ks. kuva 9)

Rakenne 13:

Rakenne 13 on soikea, kooltaan 3 x 1,5 metriä oleva röykkiö. Korkeutta sillä on noin 30 cm. Röykkiö sijaitsee tammimetsän pohjoislaidassa gps-koordinaattien $x= 6769482$, $y= 2469422$ (P: 6774598, I: 3307327) osoittamassa kohdassa. (ks. kuva 10)

Rakenne 14:

Rakenne 14 on maansekainen, tammimetsikön pohjoislaidan pohjoiseen viettävässä rinteessä sijaitseva röykkiö. Se on muodoltaan soikean nelikulmainen ja kooltaan 3 x 4 metriä. Röykkiön kivet ovat kooltaan 30 - 40 cm. Korkeutta röykkiöllä on noin 40 cm. Röykkiön gps-koordinaatit ovat $x= 6774598$, $y= 3307362$ (P: 6774598, I: 3307362).

Kaskiröykkiöalue:

Inventointialueen kaakkoisosassa on laajuudeltaan noin 140 x 115 metriä oleva alue, jolla sijaitsee ainakin 22 kivirauniota ja yksi kiviaita. Röykkiöiden muoto vaihtelee lähes pyöreästä pitkänomaiseen. Pienimmät röykkiöistä ovat halkaisijaltaan vain metrin, suurimmat ovat pituudeltaan kuutisenmetriä. Jotkut röykkiöistä on kasattu suuremman maakiven yhteyteen. Korkeutta röykkiöillä on 30 - 50 cm. Kivet röykkiöissä ovat sammaloituneita.

Alueella oleva kiviaita on pituudeltaan noin 22 metriä, leveyttä sillä on 1 - 1,5 metriä. Aita on etelälounais - pohjoiskoillisen suuntainen. Kiviaidan gps-koordinaatit ovat $x=$

6769392, y= 2469510 (P: 6774504, I: 3307 410). Röykkiöt ja kiviaita ovat mahdollisesti kaskeamiseen liittyviä jäännöksiä.

Kaskiröykkiöalue saattaa jatkua tässä esitetyn muinaisjäännösalueen ulkopuolelle. Muinaisjäännösalueen itäreunaa rajaavan hiekkatien itäpuolista aluetta ei inventoinnissa tarkastettu, koska se ei kuulunut inventointialueeseen eikä sen tarkastamiseen ollut varattu aikaa. Myös alue muinaisjäännösalueen eteläreunaa rajaavan hiekkatien eteläpuolella on tarkastamoton. Mikäli näille alueille suunnitellaan maankäyttöä tulisi alueet tässä yhteydessä inventoida.

Yhteenveto:

Muinaisjäännösalueella sijaitsee useita asutus- ja elinkeinohistoriallisia toistensa kanssa mahdollisesti hyvinkin eri ikäisiä jäännöksiä. Asutushistorialliset jäännökset, rakennuksenpohjat, kellarirakenteet ja tulisijojen jäännökset lienevät liitettävissä alueen 1600-luvulta peräisin olevaan ja aina 1800-luvulle saakka jatkuneeseen asutukseen. Peruskartalle asemoidusta Forssellin (1693) kartasta (kuva 11) käy ilmi, että inventointialueelle sijoittuu kaksi kartalla kuvattua rakennusta (kartta 2). Toinen sijoittuu inventointialueen lounaisrajalle ja toinen alueen keskiosaan. Valitettavasti vuoden 1693 kartasta eikä sen selitysosasta käy ilmi, ovatko kyseessä Nuutajärven torpat vai mahdollisesti läheiseen Väkkärän kylään kuuluvat talot. Peltoja tai niittyjä ei kartalle ole talojen yhteyteen kuitenkaan kuvattu. Sata vuotta nuoremasta Kuninkaankartaston (Alanen & Kepsu 1989) huomataan, että tuolloin inventointialueelle ja sen lähelle on merkitty rakennuksia ja yksi kartanon torpista (ks. kuva 12). Väkkärän kylä sijaitsee kaakommassa, inventointialueen ulkopuolella.

Kuninkaankartaston ja vuodelta 1855 olevan Kalmbergin kartaston (1855-1856) Urjalaa koskevan karttasivun (Kalmberg 1855)(kuva 13) avulla on pääteltävissä, että inventointialueella sijainnut torppa olisi mahdollisesti nimeltään Tuulensuu. Tuulensuun torppa on perustettu Nuutajärven kartanon maille vuonna 1758 (Arajärvi 1973, 145). Vuoden 1859 isojakokartan (Jansson) mukaan inventointialueen lounaisosassa ja sen lounaispuolella on sijainnut tontti ja inventointialueelle merkitty peltoa (kuva 14 ja kartta 4). Karttaan on kirjoitettu myöhemmin lyijykynällä teksti "Tuulensuu" kyseisen tontin kohdalle. Inventoinnin ja sen jälkitöiden aikana ei saatu käsiin kartan seliteosaa, josta Tuulensuun tontin sijainti olisi voitu varmentaa.

1870-luvulta olevaan venäläiseen topografikarttaan (XV 22) on merkitty rakennus inventointialueelle samaan paikkaan tien varteen, jossa se esiintyy jo 1600-luvun kartalla (kuva 15). Sen sijaan muu topografikartassa kuvattu Sarapistonmäen alueen asutus näyttää sijoittuvan niukasti inventointialueen eteläpuolelle niin ikään tien varteen.

Muinaisjäännösalueella sijaitseva kaskiröykkiöalue saattaa puolestaan olla alueen muita jäännöksiä vanhempaa perua. Historiallisissa kartoissa esiintyy peltoa ainoastaan kaskiröykkiöalueeksi rajatun alueen länsiosassa. Kun kaskeamista tiedetään harjoitetun lähinnä kylien lähistöllä rintapeltojen reuna-alueilla, takamailla sekä kaukokaskina (Niukkanen 2009; 44), voidaan ajatella kaskiröykkiöiden mahdollisesti olevan kartalle kuvattua asutusta vanhempaa. Sitä, minkä ikäisistä jäännöksistä todella on kyse, on kuitenkin mahdotonta sanoa ilman tarkempia tutkimuksia. Kaskiröykkiöalueen itäosan röykkiöt sekä muut funktioltaan määrittelemättömät röykkiöt saattavat olla peltoraunioita, sillä ne sijaitsevat 1800-luvun puolivälin (1859) isojakokartan mukaan peltoalueilla tai peltojen reunamilla.

Havaintomahdollisuudet

Havaintomahdollisuudet olivat tammimetsikön osalta inventointialueella hyvät. Muinajäännösalueen pohjoispuolella havaintomahdollisuudet olivat välttävät; täällä maasto oli umpeen kasvavaa hakkuuaukeaa.

Kohteen laajuus

Kohde on laajuudeltaan noin 0,0276 neliökilometriä. Muinajäännösalueen itäreunaa rajaavan hiekkatien itäpuolista aluetta ei inventoinnissa tarkastettu, koska se ei kuulunut inventointialueeseen eikä sen tarkastamiseen ollut varattu aikaa. Myös alue muinajäännösalueen eteläreunaa rajaavan hiekkatien eteläpuolella on tarkastamoton. Mikäli näille alueille suunnitellaan maankäyttöä tulisi alueet tässä yhteydessä inventoida.

Ehdotus suoja-alueeksi

Suoja-alueeksi ehdotetaan 5 - 10 metrin vyöhykettä siten, että alueen pohjoisosassa suoja-alue on jäännösten selkeän rajattavuuden (röykkiöitä) 5 metriä ja muualla 10 metriä.

Luokitusehdotus

Luokka 2. Historiallisen kartta-aineiston perusteella paikannettu autoitunut Nuutajärven 1600-luvun alussa perustettuun kartanoon liittyvä asuinpaikka. Kohteen tarkempi rajaus sekä vanhimpien kulttuurikerrosten ja rakenteiden sijainnin ja säilyneisyyden selvittäminen vaatii lisätutkimuksia.

Tiedossa olevat maankäyttösuunnitelmat

Alueelle laaditaan ranta-asemakaavaa.

Lähistön kohteet

Kohteesta noin 1,7 kilometriä itään sijaitsee rautakautinen muinaislinna Nuutajärven linnavuori (887 010 001) ja noin kolme kilometriä länsiluoteeseen Niemumäen rautakautinen röykkiö (887 010 006). Noin viiden kilometrin päässä koillisessa sijaitsee Rutajärven rautakautinen muinaislinna (887 010 036) ja 5,7 kilometrin päässä länsilounaassa Lapinkalma-niminen rajamerkki (103 010 004). Kohteesta noin neljä kilometriä eteläkaakkoon sijaitsee Kalkkimäen historialliselle ajalle ajoittuva kalkkilouhos. Kohde on tarkastettu vuonna 2009, eikä sillä ole vielä muinaisjäännösrekisterinumeroa.

Muut havainnot

Inventointialueen eteläosassa havaittiin tummantulikukan esiintymä (kuva 16). Esiintymä oli laajuudeltaan noin 10 x 10 metriä. Alue esiintymästä länteen on vanhaa, nyt umpeen kasvanutta peltoa. Tammimetsikön reunassa on gps-koordinaattien x = 6769 393, y = 2469 417 (P: 6774 509, I: 3307 317) osoittamassa kohdassa resentti kuopanne, joka on kooltaan 1,5 x 1 m. Sen itäpuolella on sammaloituneita kiviä (halkaisijat 30 – 50 cm) noin 3 x 5 m laajuisella alueella.

Kartat

- Kartta 1. Inventoinnissa löydetyt kohteet, MK 1: 2500
- Kartta 2. Peruskarttapohjalle asemoitu Lars Forssellin (1693) kartta.
- Kartta 3. Muinaisjäännösalue (kohde 1. Tuulensuu)
- Kartta 4. Asemoitu isojakokartta (1859) ja inventoinnissa löydetyt kohteet

Digitaalikuivat

KYY 52: 1 – 9

Ujala Nuutajärvi 2010 DSCN 1830, 1835, 1838, 1842, 1843, 1846, 1848, 1854 – 1857, 1861

Kuva 4. Rakenne 1. Kuvattu kaakosta. (KYY 52: 2)

Kuva 5. Rakenne 5 eli tulisijan jäännös. Kuvattu idästä. (KYY 52: 4)

Kuva 6. Rakenteen 5 vierestä löydetty uuninpellin kehysosa. (KYY 52:5)

Kuva 7. Kellarinkuopan seinämät oli tuettu kylmämuuratuilla kivillä. KYY 52: 3

Kuva 8. Rakenne 9 eli røykkiö. Kuvattu länsiluoteesta. (KYY 52:6)

Kuva 9. Rakenne 12 eli røykkiö. Kuvattu pohjoisesta. (KYY52:7)

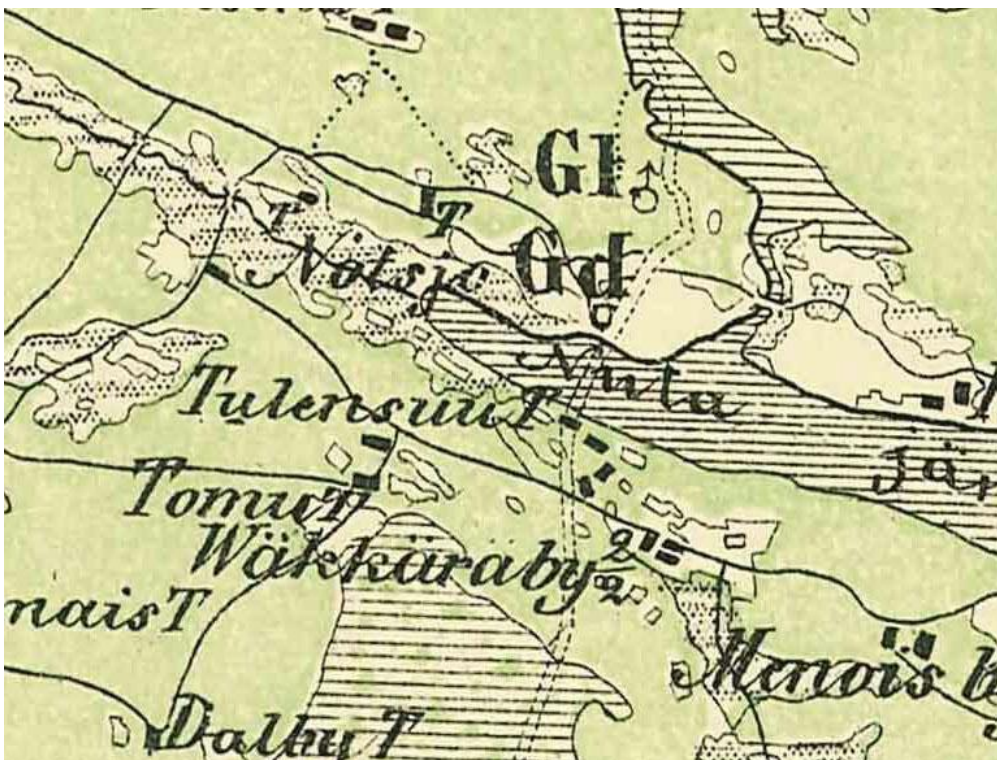
Kuva 10. Rakenne 13 eli rökkiö. Kuvattu pohjoisluoteesta. (KYY52: 8)

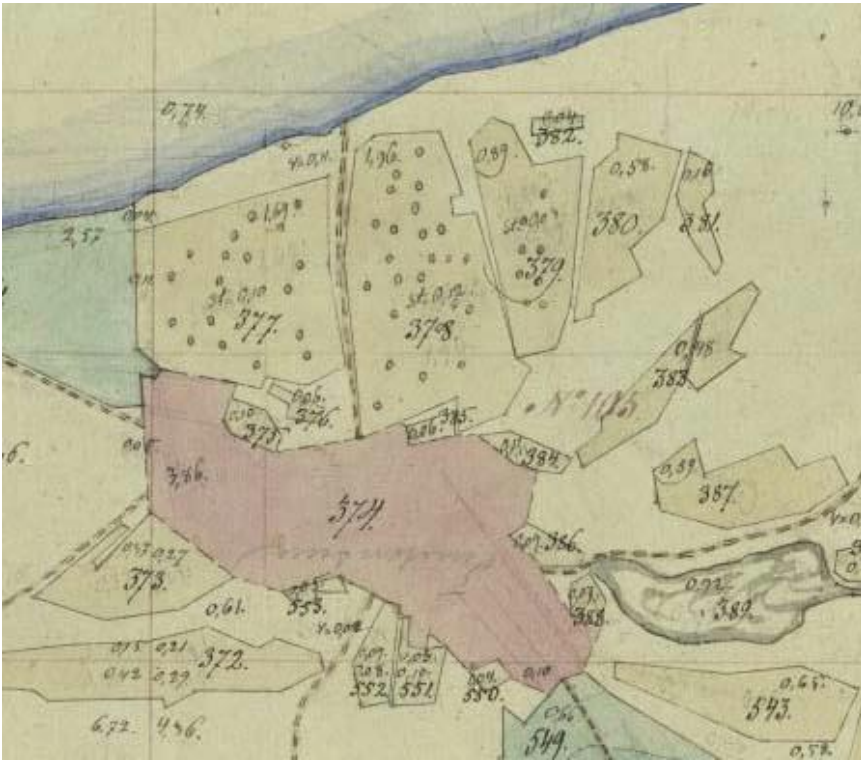
Kuva 11. Lars Forssellin kartassa vuodelta 1693 on tutkimusalueelle merkitty kaksi asuinrakennusta.

Kuva 12. Ote Kuninkaankartaston Nuutajärven aluetta kuvaavasta kartasta (Alanen & Kepsu 1989, kartta 201).

Kuva 13. Ote inventointialuetta kuvaavasta Kalmbergin kartaston kartasta (Kalmberg 1855, Urjalaa koskeva karttasivu).

Kuva 14. Vuodelta 1859 (Jansson) olevaan isojakokarttaan on kirjoitettu lyjykynällä "Tuulensuu" punaisella merkityn tontin kohdalle.

Kuva 15. Ote inventointialuetta kuvaavasta venäläisestä topografikartasta (XV 22).

Kuva 16. Tummaatulikukkaa inventointialueen eteläosassa. (KYY52:9)

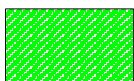
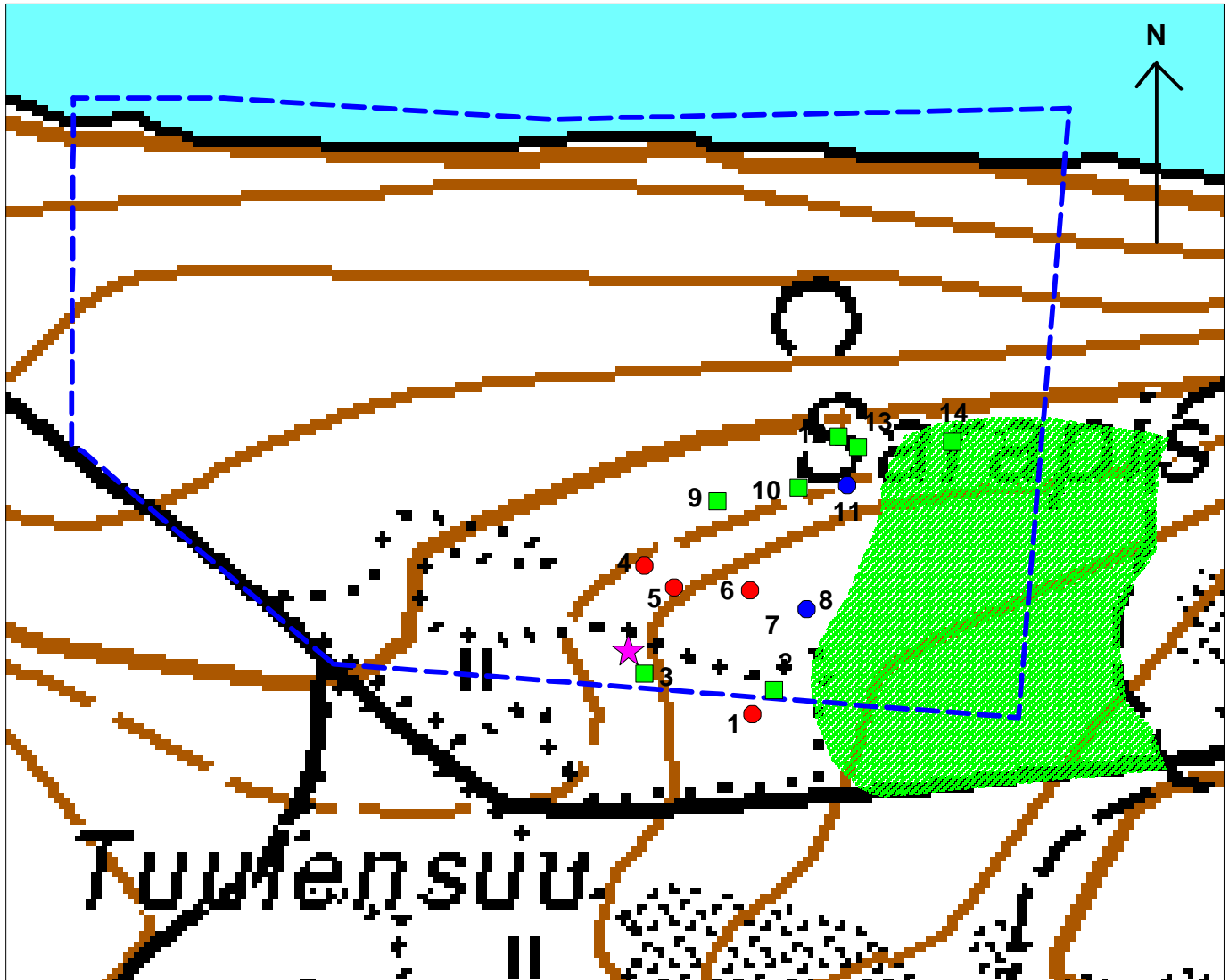
LIITE 1. DIGITAALIKUVALUETTELO

NUUTAJÄRVEN LOUNAISRANNAN RANTA-ASEMAKAAVA-ALUEEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI 2010

Kuvannut Kirsi Luoto 2010

Kuvat on talletettu cd:llä Pirkanmaan maakuntamuseon kulttuuriympäristöyksikön arkistoon sekä osin Tampereen museoiden KuvaSiiri-tietokantaan.

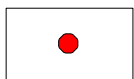
Kuvanro	KuvaSiiri-nro	Pvm	Aihe	Kuvaussuunta
DSCN1830	KYY 52: 1	16.8.	Rakenne 1.	kaakosta
DSCN1835	KYY 52: 2	16.8.	Rakenne 1.	kaakosta
DSCN1838	-	16.8.	Inventointialueella sijaitsevaa tammimetsää.	koillisesta
DSCN1842	KYY 52: 3	16.8.	Rakenne 8:n kylmämuurattua eteläkaakkoisseinämää.	koillisesta
DSCN1843	KYY 52: 4	16.8.	Rakenne 5 eli tulisijan jäännös.	idästä
DSCN1846	KYY 52: 5	16.8.	Rakenteen 5 vierestä löydetty uuninpellin kehysosa. -	
DSCN1848	KYY 52: 6	16.8.	Rakenne 9 eli röykkiö.	länsiluoteesta
DSCN1854	-	16.8.	Inventointialuetta.	länsilounaasta
DSCN1855	-	16.8.	Inventointialuetta.	etelästä
DSCN1856	KYY 52: 7	16.8.	Rakenne 12 eli röykkiö.	pohjoisesta
DSCN1857	KYY 52: 8	17.8.	Rakenne 13 eli röykkiö.	pohjoisluoteesta
DSCN1861	KYY 52: 9	17.8.	Tummaatulikukkaa inventointialueen eteläosassa.	-

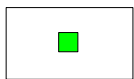
Kaskiraunioalue

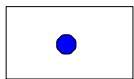
Inventointialueen raja

Rakennuksen/ uunin jäänteet
1, 4-6

Röykkiö
2-3, 9-14

Kellari tai kuopanne
7,8,11

Tummantulikukan esiintymisalue

URJALA

Nuutajärven lounaisrannan ranta-asemakaava-alueen arkeologinen inventointi

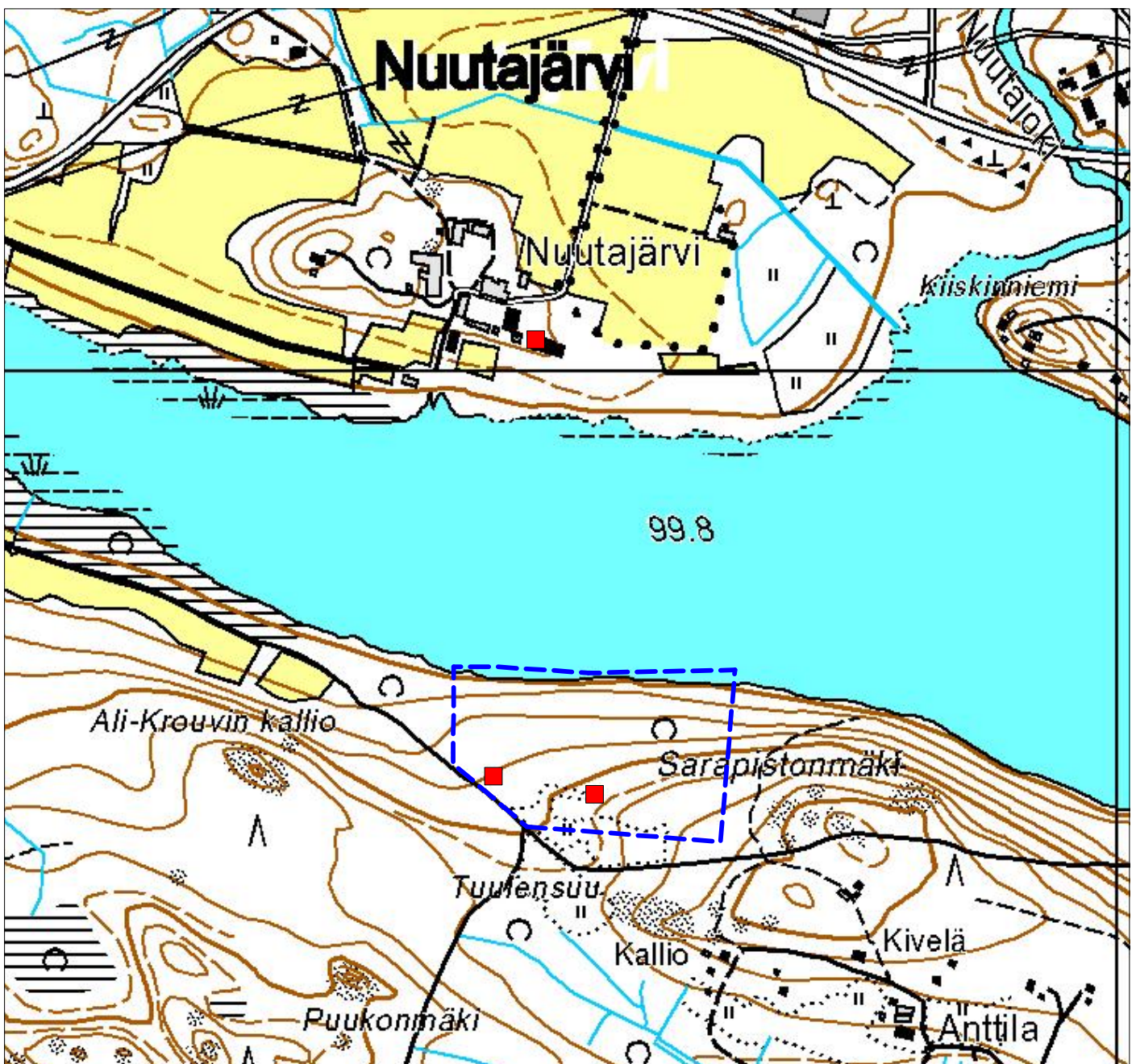
Kartta 2. Forssellin kartan (1693) mukaan asemoidut rakennukset Nuutajärven lounaisrannalla ja kartanon päärakennuksen luona

MK 1: 8000

piirt. Kirsi Luoto

Asemoidut rakennukset merkitty kartalle punaisilla neliöillä ja inventointialue sinisellä katkoviivalla

Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos lupa PISA/020/2006

URJALA NUUTAJÄRVI

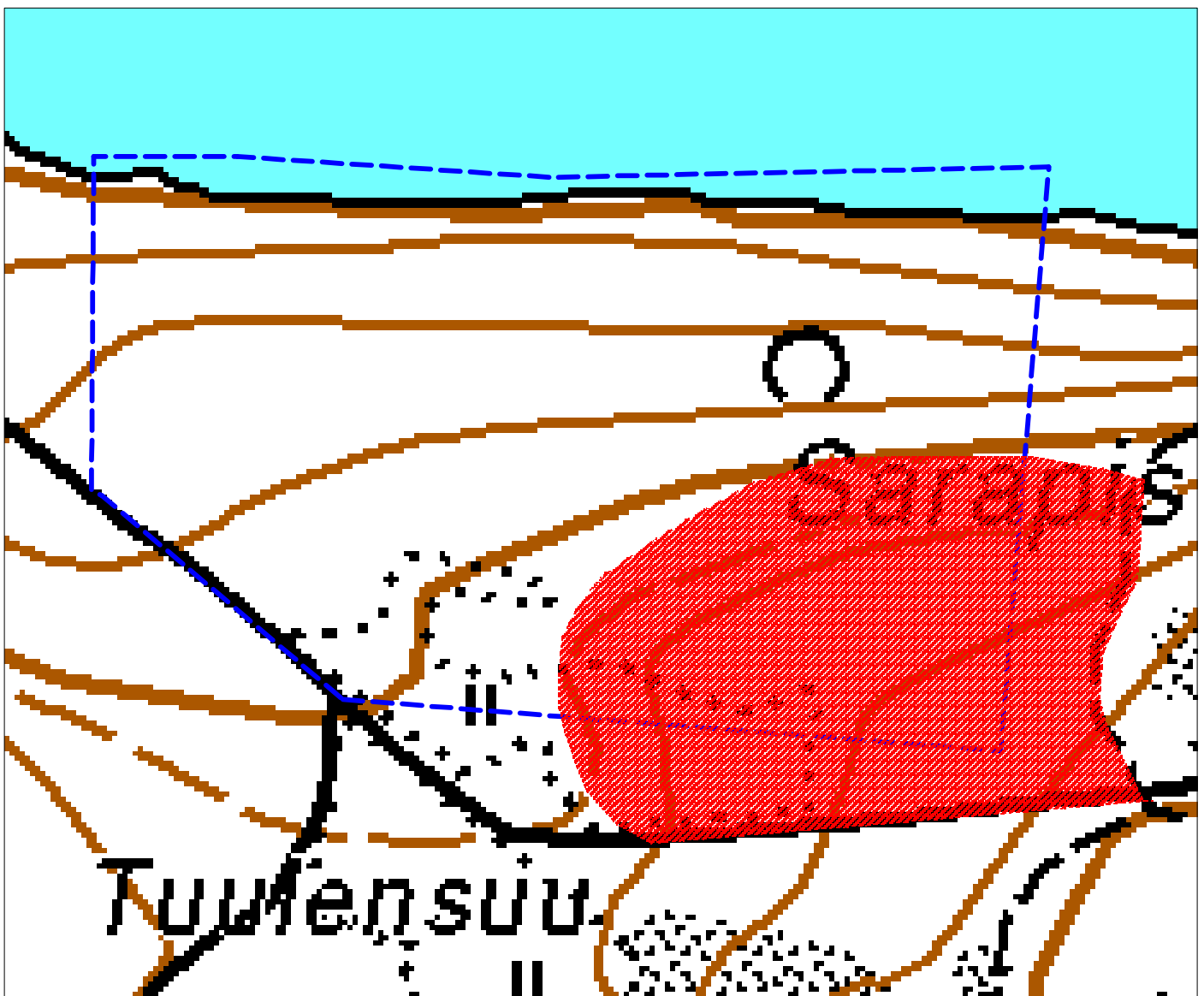
TUULENSUU

Kartta 3. Muinaisjäännösalue (kohde 1. Tuulensuu)

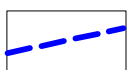
MK 1: 2500

piirt. Kirsi Luoto

peruskartta 2113 03 (c) Maanmittauslaitos lupa PISA/020/2006

muinaisjäännösalue

inventointialueen raja

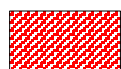
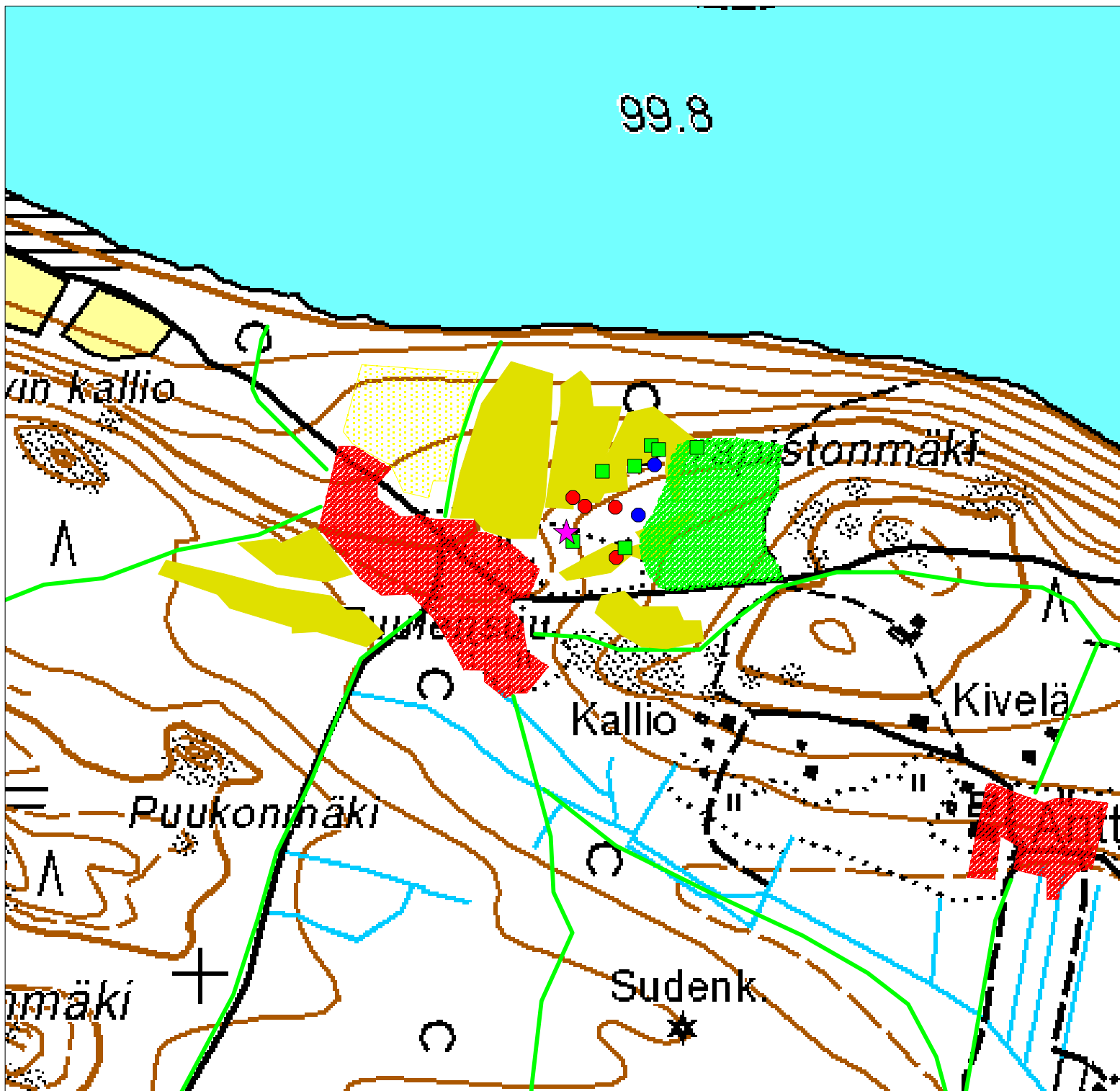
URJALA

Nuutajärven lounaisrannan ranta-asemakaava-alueen arkeologinen inventointi 2010

Kartta 4. A. Janssonin (1859) isojakokartta asemoituna peruskartalle sekä inventoinnissa löydetyt kohteet
MK 1: 5000

Piirt. Kirsi Luoto

Pohjakartta (c) Maanmittauslaitos lupa PISA/020/2006

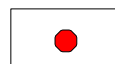
Tonttimaa (1859)

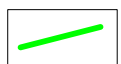
Tummaatulikukkaa

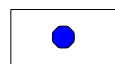
Pelto (1859)

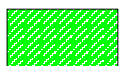
Rakennuksen/ uunin jäännös

Tie (1859)

Kellari tai kuopanne

Kaskiraunioalue

Röykkiö